

انسیه اسماعیلی

سازمان علمی و فرهنگی یونسکو، سال ۲۰۱۰ را به نام فردوسی و هزاره سرایش شاهنامه نام‌گذاری کرده تا آوازه آن، بار دیگر دنیا را به هیجان بیاورد. در این راستا، یکی از انجمن‌های مردم‌نهاد کشور به نام "بنیاد فردوسی"، که به هدف پرداختن به اندیشه‌های فردوسی بزرگ تأسیس شده است، تلاش‌های فراوانی کرد تا هزاره سرایش شاهنامه در سازمان فرهنگی یونسکو، به ثبت رسيد. این بنیاد در ادامه فعالیت‌های خود، بر آن شد جشن‌ها و برنامه‌های نمادینی را برای نکوداشت فردوسی در ایران و سایر کشورها برگزار کند. به پیشنهاد و نظر اعضای شورای مرکزی بنیاد فردوسی، جشن ثبت هزاره سرایش شاهنامه در تاریخ یازدهم فروردین‌ماه سال‌جاری، در تالار یونسکو پاریس برگزار شد. آن‌چه می‌خوانید، گزارشی کوتاه از این مراسم و در ادامه، گفت‌وگو با میثم موحدفرد، از اعضای اصلی بنیاد فردوسی است:

هزاره سرایش شاهنامه، شکوه ایرانی را به تصویر کشید
با صدای ضرب زورخانه‌ای مرشد مهرگان، نوای شورانگیز و آشنای «به نام خداوند جان آفرین – حکیم سخن در زبان آفرین» در سالن فرعی سازمان فرهنگی یونسکو اوج گرفت. مهمانان بسیاری با ملیت‌های مختلف از کشورهای دیگر به این مکان آمده بودند. هر چند بیشتر آن‌ها با زبان فارسی آشنا نبودند، اما به‌طور شگفت‌انگیزی، مبهوت این هارمونی دل‌انگیز بودند و از شور ضرباهنگ استاد و صدای خوش او به وجد آمده بودند. هر لحظه به تعداد مهمانان افزود می‌شد. تالار هزار نفری یونسکو، باری دیگر میزبان رونمایی برگ زرین از فرهنگ و ادب و هنر ایران زمین بود. «خانم سی‌سیل‌دوویل»، رئیس میراث معنوی یونسکو، که تحت تأثیر آیین با شکوه آغاز مراسم قرار داشت، در مورد عید باستانی نوروز و شاهنامه فردوسی سخنرانی و ذوق و هنر ایرانیان را تحسین کرد.

در فرصت‌هایی که در حین اجرای مراسم به‌دست آمد، نماهنگ‌هایی از تصاویر تهران قدیم و رسوم نوروز و اقوام ایرانی با ترانه‌های ماندگار «استاد منتشری» پخش شد. در ادامه مراسم، سفیر ایران در کشور فرانسه، فرصت را مغتنم شمرده و ضمن خوشامدگویی به مهمانان، پیام «دکتر حسینی» معاون فرهنگی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی را قرائت کرد. نکته جالبی که در کنار تمامی برنامه‌های جالب و دیدنی جشن شب ایرانی به چشم می‌آمد، ترجمه اشعار، تصنیف‌ها و سخنرانی‌ها بود که در صفحه پس‌زمینه به تصویر کشیده می‌شد و نظر مهمانان را جلب می‌کرد.

در ادامه، «خانم عباس‌پور» نقال چیره‌دست ایرانی روی سن آمد و با پرده‌خوانی و نقلی داستان سهراب و گردآفرید که یکی از داستان‌های معروف شاهنامه است مهمانان را غرق حیرت و تحسین کرد.

گروه هنرمندان انجمن موسیقی سازمان فرهنگ و ارشاد اسلامی نیز که در این سفر حضور داشتند، با اجرای موسیقی سنتی ایران، گوشه چشمی از هنر اصیل این سرزمین

را به رخ حضار کشیدند.

در پایان مراسم نیز آوازه مهمان‌نوازی ایرانیان در قالب سفره ایرانی با انواع خوراکی‌ها و شیرینی‌های سنتی، پیش‌روی مهمانان گسترده شد.

گفت‌وگو با میثم موحدفرد، از اعضای بنیاد فردوسی

درخصوص شکل‌گیری بنیاد فردوسی بفرمائید.

بنیاد فردوسی در سال ۱۳۸۴ و به‌منظور پرداختن به اندیشه‌های تابناک فردوسی بزرگ تأسیس شد و از آن زمان تاکنون، برای معرفی به فردوسی به نسل جوان امروز و جهانیان، اقدام به برگزاری نمایشگاه، همایش، پاتوق‌های شاهنامه‌خوانی و… نموده است.

چه شد که به فکر ثبت هزاره سرایش شاهنامه افتادید؟

متأسفانه به‌دلیل از بین رفتن اسناد و تذکره‌ها درباره دانای توس، زادروز، سالروز، سالم‌رگ یا رخدادهای دیگر زندگی وی در دسترس نیست اما برپایه نشانه روشن او در شاهنامه، که می‌فرماید:

سرآمد کنون قصه یزدگرد

ز هجرت شده پنج هشتاد بار

می‌توان دریافت که سرایش شاهنامه در ۲۵ اسفند سال ۳۸۸ خورشیدی به پایان رسیده است.

از این‌رو، رایزنی‌های گسترده‌ای با کمیسیون ملی یونسکو انجام گرفت تا در سی‌و پنجمین کنفرانس این سازمان که در مهرماه سال گذشته برگزار شد، این رویداد ثبت جهانی شود و هزاره سرایش شاهنامه در سند بزرگداشت یونسکو قرار گیرد. بعد از ثبت رسمی این رویداد، بر آن شدیم جشن‌ها و برنامه‌های نمادینی را برای نکوداشت فردوسی در ایران و سایر کشورها برگزار کنیم.

به پیشنهاد و نظر اعضای شورای مرکزی بنیاد، قرار شد بهترین جشن را به بهانه این روز بزرگ در تالار یونسکو پاریس برگزار کنیم، اما به‌دلیل هم‌زمانی ۲۵ اسفند با نوروز و روزهای پایانی سال، این آئین را به ۱۱ فروردین موکول کردیم. برنامه‌ای که با عنوان جشن هزاره و در شکل شب ایرانی در پاریس برگزار شد پیامد چنین تصمیمی بود.

استقبال از این مراسم چگونه بود و افرادی که حضور داشتند، چه‌قدر

با فردوسی آشنا بودند؟

ابتدا بگویم ۲ شب قبل از برگزاری جشن هزاره، شش کشور روسیه، ترکیه، قزاقستان، آذربایجان، ازبکستان و ترکمنستان نیز به بهانه نوروز، جشنی را در این مکان برگزار کرده بودند. ما نیز برای برگزاری این جشن، تعدادی از هنرمندان و اندیشمندان را دعوت کرده بودیم و بقیه مردم نیز به‌دلیل علاقه شخصی خود در مراسم شرکت کردند و به‌جز تعداد اندکی از صندلی‌های تالار هزار نفری یونسکو، بقیه صندلی‌ها از افرادی که به قول خودشان یکی از فراموش‌نشدنی‌ترین شب‌های زندگی‌شان را تجربه می‌کردند پرشد. استقبال از مراسم بسیار خوب بود. از این مراسم، ۱۶ نماهنگ در مورد ایران، نوروز، تهران قدیم و شاهنامه تهیه شد تا برای کسانی که در ایران به‌دنیا آمده‌اند ولی آشنائی چندانی با این کشور ندارند، به نمایش گذاشته شود. اقبال به‌گونه‌ای بود که این کار بسیار جلوه کرد. مردمی که به آن‌جا می‌آمدند، شروع به فیلمبرداری از این صحنه‌ها کردند. ما برای پذیرائی از میهمانان، گز تهیه کرده بودیم که پذیرائی ما کاملاً ایرانی باشد.

آیا به مناسبت ثبت نوروز در یونسکو، برنامه خاصی برگزار شد؟
امسال برای ما ایرانیان سال مهمی بود. ثبت جهانی دو رویداد نوروز و هزاره سرایش شاهنامه باعث شد نام و آوازه ایران به گوش مردم کشورهای دیگر برسد. همان‌طور که می‌دانید، سال ۲۰۱۰ از سوی یونسکو به‌عنوان سال نزدیکی فرهنگ‌ها هم نامگذاری شده است. بنابراین به‌دلیل همبستگی و همپوشانی اسطوره‌های نوروز و شاهنامه و تأثیر آن در نزدیکی فرهنگ‌ها، صبح روز یازدهم فروردین نشستی با موضوع هم‌اندیشی برای نزدیکی فرهنگ‌ها با حضور هنرمندان و نمایندگان سازمان یونسکو به میزبانی ایران برگزار شد که در معرفی ارزش‌ها و موقعیت تاریخی و فرهنگی ایران به بقیه کشورها، تأثیر بسیاری داشت.

حالا از حال و هوای جشن بیرون بیاییم و برویم سراغ شاهنامه. در بنیاد فردوسی، برای معرفی شاهنامه به اقشار مختلف جامعه چه اقداماتی انجام شده است؟

شاهنامه کتابی است که نمی‌تواند یک‌باره وارد زندگی و فرهنگ عامیانه مردم شود. در بنیاد، سعی شده است با الهام گرفتن از هرگوشه این کتاب ارزنده، سرنخی به دست مخاطبان به‌خصوص نسل جوان بدهیم.

برای آشنایی کودکان با داستان‌های شاهنامه، جشنواره کودک و شاهنامه برگزار شده و نخستین جورچین شاهنامه نیز از روی تابلوهای قهوه‌خانه‌ای طراحی شده است. با تعاملی هم که با کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان داشته‌ایم، داستان‌های مصور شاهنامه را به‌زودی چاپ خواهیم کرد. پاتوق‌های شاهنامه‌خوانی را هر دوشنبه بعد از ظهر در فرهنگسرای اندیشه برپا می‌کنیم و از همه مهم‌تر، نخستین و تنها بازی رایانه‌ای عصر پهلوانان را که برگرفته از شخصیت‌ها و وقایع معروف شاهنامه است در اختیار کودکان و نوجوانان قرار داده‌ایم.

ما ایرانیان که خود را وارث اصلی فردوسی می‌دانیم، نسبت به مردم کشورهای دیگر که با شاهنامه آشنا هستند، کجا ایستاده‌ایم؟

متأسفانه یا خوشبختانه، روس‌ها و آن بخشی از شوروی که روزگاری جزو خاک ایران بوده‌اند در شاهنامه‌شناسی و شاهنامه‌خوانی خیلی توانمند هستند و تاکنون فیلم‌های سینمایی بسیاری در مورد داستان‌های شاهنامه ساخته‌اند و در معرفی شاهنامه دستاورد بسیاری داشته‌اند. حتی هنوز هم بهترین نسخه‌های شاهنامه نسخ چاپ مسکو است، اما ما در کشورمان به یک شعر فردوسی و زندگی‌نامه کوتاهی از او در کتب درسی و یا حفظ ۲ تا ۳ بیت شعر معروف او بسنده کرده‌ایم.

چه پیشنهادهاتی برای پاسداشت شایسته از مفاخر کشور دارید؟
به‌نظر من، حق مفاخر کشور، آن‌چنان که باید و شاید، ادا نشده است. احداث و نصب یک تندیس یا نام‌گذاری یک خیابان و میدان به نام بزرگان، تنها راه‌حل معرفی آنان به نسل جوان نیست. مسئولان باید راهکارهایی را برای پیوند این نسل‌های گسسته از هم پیدا کنند. یکی از ساده‌ترین راه‌ها، احداث اماکن فرهنگی با امکانات مناسب برای فعالیت‌های تخصصی جوانان در زمینه‌های فرهنگی و هنر است، چرا که نسل جوان امروز به‌دنبال نوگرایی است و مسئولان باید با استفاده از تکنولوژی، اهداف، آثار و ارزش‌های مفاخر را برای جوانان نهادینه کنند.»

از طرفی، با توجه به این‌که بیشترین فضاهای شهری در اختیار و تملک شهرداری است، این سازمان با استفاده از امکانات و اعتباراتی که دارد می‌تواند برای ارتقای فرهنگ و هنر پایتخت گام‌های بلندی بردارد. اکنون احداث کتابخانه تخصصی فردوسی، یکی از مهم‌ترین دغدغه‌ها و چشم‌انداز اعضای بنیاد فردوسی است و ما برای تأسیس این کتابخانه از شهردار محترم منطقه ۲۰ درخواست کرده‌ایم تا با تأمین اعتبار لازم، شرایط احداث این کتابخانه ملی و فرامنطقه‌ای را در این قسمت از شهر فراهم کند. این اقدام می‌تواند در معرفی این منطقه به شاهنامه‌خوان‌های کشور و حتی دنیا تأثیرگذار باشد.

چه منابع و یا کتاب‌هایی را برای آشنائی مردم با فردوسی معرفی می‌کنید؟

نسخ تصحیح شده دکتر جلال خالقی‌مطلق و دکتر جنیدی، از کتب بسیار ارزشمند در این زمینه هستند. این دو استاد ارجمند، با بیش از ۳۰ سال فعالیت، مطالعه و تحقیق در زمینه شاهنامه‌شناسی از یکسان کردن تمام نسخه‌های شاهنامه موجود در دنیا، آن‌ها را گردآوری کرده‌اند. آن‌ها همچنین برپایه ۲۷ نسخه تاریخی، زمانی، ادبی، عروضی، زبان‌شناسی و … ابیات و داستان‌هایی را که در طی سال‌های بعد به شاهنامه افزوده شده است، از آن جدا کرده و شاهنامه‌ای نژاده را به چاپ رسانده‌اند.

در ضمن، این روزها، کتاب‌های شاهنامه مصور نیز برای کودکان و نوجوانان به چاپ رسیده است که می‌تواند نقطه عطفی برای آشنایی آنان با شاهکار شعر و ادب پارسی باشد.

